

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENNEYII BO PELÉ HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yihiu diə legbɔɔba laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lənee nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diə pəli kweiwoo bɔi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke neimaajɔn da mɔɔnɔ di hu, bə kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenneyii hu bə maane maa ə kɔnwɔ, hogɛ nukan hwəpa pənə hwə gweɪ təg̊ə hemei iɔi hu neitɔwɔnuan diə.

A ke lɔjaa kele yepuɔ gehu bə maane gu hwajə təg̊e bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tetɔwɔ yii lele neikulo, ye pənə ye di wɔɔ yii jaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene loi kele da ŋɔɔ kpɔn genei bə di liimu ə həg̊ə negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke giliŋahia tɔɔni ti hwilən nukan dɔɔi da ŋɔɔ legbɔɔba laa bə ge, ələ yabə ke a di liimu həg̊ee a gbɔɔkpɔ, yili bə a ge lɔi kele diwɔɔ jaakpɔn genei ə bo yene.

Maane nuteitei, ə make a kpɔma yiŋaa di gɔl diə, maakweli, da hutɔ bə da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenneyii hu di hee di kpanja kena kele bə, ə make bɔyi ə wɔɔnaawoobo kaa lai, yili kele bə gei yene bilibili gemei ŋɔ jaakpɔn genei nei zea kaa Aməlik lɔi hui, ə dɔn ŋaa nei laa a pɔlɔ kpala ŋɔ holo pou (10) gwəlan nwaatɔnɔ pulu ŋun meinan yenan kou meihaaba (1948).

Dɔn ŋoo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yilibə nu kəle maawiyə pələ da tɔɔi gaa nei yenneyii hu kəpələ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan ŋaa bə geɛ hwəkeli welikemaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ŋoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwə ma ye ə ke a huwu meni, gu kɔlɔ kəpələ, gu lawoo, naala meni kena bələ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pələ ba, hen jɔlɔbo pələ pɔ da nukaapələ da zəg̊ei, ye ə ke a hulonu da nenu yilipulu, ye ə ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ə ke a lɔi yi gaa nii məlan noi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ŋoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yeneke, ə legbɔɔba laa hɔlɔbo, ələ gbinimaa ye kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo naan 4

Nuta hwa pəli ləei lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huğu lɔpe da kpε.

Dɔn ŋoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔboi, di hwə kia pai meni jaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əle eye mɛlekpe ma.

Dɔn ɲoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu kele ɲɔ kaa lonna, ə ke a gɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo meihwele 7

Nu kele pɛliai a ge tɔn niila ne tɔnɔ mei. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn nei liila.

Dɔn ɲoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pɛle la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔn ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə pa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔiiba gahwa meni ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔŋɔ kititə ɔ̄ pɛlela, əle dian ti ə ke a kɔlɔn ɲaa ə make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutancɔn 11

1. *Nui lɔpee da meniŋɔŋɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa pɛli kei a jɔn, yi jɔn ti hwə kɔlɔn ni ponona kitikɛpɛle la, maakɔŋɔnuuaan nei ba.*

2. *Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji menita ba yiayi meni ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.*

Dɔn ɲoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ məlan nii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, nei bəlen meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. *Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əle ə he niiba kənaa ɲɔ lɔi hu.*

2. *Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, əle ə pənə ə ja gbɔɔ lɔi ti hu.*

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. *Nui lɔpe da neikɔu kpɔlu jeei, maala kaa nei ə maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a pɛli nee hee mu.*

2. *Maakiləlaa ti hwa pɛli teğei meni nɔŋɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ba lɔi ɲun ma meniŋɔŋɔn da kaala.*

Dɔn ɲoo boukɔu lɔɔli 15

1. *Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔbo.*

2. *Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲɔnɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.*

Dɔn ɲoo boukɔumɛida 16

1. Nεεnu da hulonu da həli kpilayela da di lanjayela da peli heei di kepɔ guloju hwə ma yeke la a huğu meni, lɔilon na meni, əle yala pələ meni. Di pelie a di ke niiboo ti hu, ə make di tağai lowai.

2. Legbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.

3. Pεlen mə ba a kρɔmaayi hɔɔtɔma, əle maala ka nei gβɔmayii ti da nɔi neitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ηoo boukɔumεihweele 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hən gaa a bɔɔ, ə make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbo hən gulo nei.

Dɔn ηoo boukɔumεihaaħa 18

Nui lɔpee a peli gβɔwɔ kilijahia kei, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a peli niiba kalan gei, ə niiba yiibo juwu yii bo pələ hu.

Dɔn ηoo boukɔumεinan 19

Maala kaa nui lɔpee gəle yei ηɔɔ kilijahie le ə gweiwoobo, ə gilipuju kweli, ə jɔlɔbo ə nei nuta kpeli ηaa diə kenakele yi juu hwa ke ju.

Dɔn ηoo bouhwweele 20

1. Maala kaa nukele yei ə ηundɔ ke, əle ə kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpəlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔlɔbo ηɔɔ lɔi jaawobø meni hu, a wala ke a yaa kpini, ə ke nui a nee lemai.

2. Maala kaa nukele yei, ə koloke gahanama ba ηɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa teğe məlan ma.

3. Lɔilonni kilijahia pələ bə lɔi jaawobø a kuloju. Gilijahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi jaawobø nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kale laamaawoo.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔuweele 22

Nu kele kəmeni a kpɔnjuyii bo mun mə gε, yε ke kpɔn ninimu. Ninin ti bə maane ə pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əle meni kɔlɔn ηa.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu haħa 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo ke, ə niiba koloke təlinmo da jaane pələ mei; ə gε hwə pa ke a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kəkolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nənu.

3. Kolokemun lɔpee a peli kolokenuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ə to da hu.

4. Kolokemun nɔpee maala kaa nei ə viito, ə niiba pələ ηaa ke. Ge kolo kεi nowai jen ə ke a dɔɔ; əle yilipulu ηɔɔ hwitɔ lowai yε hala ma.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ɲɔɔ yii ə ke a belya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di jaane hu; yii hwilənna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, bele di maameni walawala nei kulo meni kele ba.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke nei, jɔn a pelema, kolo hwaa kpε nei, kalanənnaa a jɔlɔbo, a polo, a wala keti meni ta kpeli a pelema, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa nei yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a peli kεi logele ba, ə make a welilon.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakweli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwəli ə ke kena kəle. Maane lakwəli kene kεe laa ə ke kena kəle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwaŋa a ke nei.

2. Maakweli ɲun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa jɔi yene yii hu maawiyε. Ya bə maane ə wooman, neimaa hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu ɲaa kəle lowai ə ge liila ə ke diyei.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pələ len.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumεihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti ke nɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mei, ə pelima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei bεlihen, gulohen, maa ə kɔŋɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumεihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getike, ye dɔn ɲooŋaa nei bo di le di kpaalə mei.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a peli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yεnεyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa, maala kele hɔlɔbɔɔ jɛn lɔ gaama, ya baa a məlaa diwεi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwə laa.

3. Maala ɲaa ti da legbɔɔba ɲaa ti, ge pələ hwa peli kεi a juwu takpeli yi yεnε kele puɔ geba hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpeli hwə laa yi a peli dɔn ɲaa nei maameni piliju, ye nu ɲɔɔ tɔɔ gaa jεi yεnεyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa kuloi nei: ye ə ke a lɔi, a kpɔn, ə make gu teitei.